

TNC

AKTUELLT

Årgång 13(1971):4

I N N E H Å L L

- Sid 1 Representantförsamlingens ordinarie höstsammanträde
- " 1 Studiedagsmaterial för gymnasieskolan
  - " 2 TNC 48 Petroleumteknisk ordlista
  - " 3 Betning eller polering av en yta?
  - " 3 Svensk motsvarighet till det engelska uttrycket chemical milling

Representantförsamlingens ordinarie höstsammanträde

TNCs representantförsamlings ordinarie höstsammanträde kommer att äga rum den 2 december 1971 kl. 13. Programmet upptar stadgeenliga ärenden, främst förslag till budget för år 1972. Som särskild punkt tillkommer frågan om att utse valnämnd med uppgift att förbereda val av styrelse för den treårsperiod som inleds vid det ordinarie vårsammanträdet år 1972.

Då många medlemmar inte haft möjlighet att mera ingående lära känna TNCs verksamhet, kommer VD att lämna en mera fyllig redogörelse för pågående och planerade arbeten än som i allmänhet är fallet vid höstsammanträdet. Tillfälle kommer att lämnas till diskussion av frågor med gemensamt intresse för medlemmarna.

Studiedagsmaterial för gymnasieskolan

Läroplanerna för såväl den obligatoriska skolan som gymnasieskolan framhåller uttryckligen att eleverna bör bibringas kännedom om TNCs verksamhet och taga del av TNCs ordlistor och övriga publikationer i anslutning till studieuppgifterna. Detta faktum jämte den stora efterfrågan främst på publikationerna TNC 37 Skrivregler och TNC 44 Om teknikens språk motiverar en ökad satsning från TNCs sida att söka förbättra den språkliga medvetenheten hos eleverna särskilt på de tekniska och naturvetenskapliga linjerna. Förmågan att självständigt eller i samråd med TNC finna klara och korrekta anvisningar i tekniska språkfrågor behöver övas upp i takt med inhämtandet av de sakliga grundkunskaperna.

I samråd med Skolöverstyrelsens representant i TNC, gymnasieinspektören Evert Ullstad, beslöt TNC därför att vid höstterminens början sända ut avpassat informationsmaterial till länsskolnämnder, lärarhögskolor och gymnasieskolor. Informationen har redan lett till ett stort antal förfrågningar och beställningar.

Ett initiativ av mer speciellt slag har riktat sig till lärare och elever i de till synes åtskilda ämnena allmän språkkunskap och naturkunskap. Ett s.k. studiedagspaket för samverkan i dessa ämnen har på uppdrag av SÖ utarbetats av en arbetsgrupp bestående av adjunkt Tor Rydberg (ordförande), lektor Ulf Scheller, direktör Einar Selander och adjunkt Börje Sjöstrand. Studiedagsmaterialet distribueras av Lärarhögskolan i Uppsala, fortbildningsavdelningen.

Författarnas inställning till uppgiften kan sammanfattningsvis karakteriseras som en önskan att stimulera till samverkan över ämnesgränserna, att framställa grunderna för uppbyggnad av vår moderna naturvetenskapliga terminologi på ett systematiskt sätt, att påvisa sambandet mellan kravet på språklig och saklig klarhet vid inläring av kunskaper och att ge uppslag till utarbetande av ytterligare studiematerial i samma anda.

TNC 48 Petroleumteknisk ordlista

Jordens kända tillgångar på petroleum har aldrig varit så stora som nu. Konsumtionen av petroleum i vårt land ökar också för varje år, liksom dess andel av den totala energikonsumtionen. Samtidigt tillväxer den på petroleum baserade industrin i storlek och produktrikedom.

Det blir troligen allt större anledning för allt fler personer att använda petroleumtekniska termer i tal och skrift. Erfarenheterna visar hur stora riskerna är för kommunikationsstörande betydelseglidningar i namnen på vanliga utgångsvaror och produkter inom detta område. Ett flerårigt samarbete mellan Svenska Petroleum Institutet, SPI, och Tekniska nomenklaturcentralen har syftat till att undanröja sådana risker.

Den publikation i TNCs serie som nu utkommit under namnet Petroleumteknisk ordlista med seriebeteckningen TNC 48 är resultatet av detta samarbete. Ett ganska långt utdraget förberedelsearbete har medfört tillkomsten av olika förslag som bearbetats dels av TNC, dels av arbetsgrupper inom SPI. Det sist framlagda förslaget (Förslag IV till ordlista för petroleum och angränsande områden, Del 1 Petroleum m.m.) överlämnades till TNC år 1970 och hade utarbetats av disponent J G Amnéus, tidigare vid Svenska Esso AB.

TNC har på sedvanligt sätt bearbetat materialet med hänsyn till synpunkter som framkommit ur kretsen av tekniska rådgivare och andra experter. Anpassning till gällande terminologi inom angränsande områden har också ägt rum. I TNCs uppgift ingick också att tillföra engelska och franska termekvivalenter.

Den nu utgivna ordlistan omfattar som nämnts endast namn på utgångsvaror, såväl naturligt förekommande material som syntetiska tillsatsmedel, och färdiga handelsvaror. Detta är ett centralt fält i det totala petroleumtekniska fackspråket och med säkerhet det område där oklarheterna nu är störst. Det är en förhoppning att ordlistan i flertalet fall skall medverka till att oklarheterna slutgiltigt försvinner.

Petroleumteknisk ordlista omfattar nära 300 termer varav 150 är uppslagsord och resten definieras eller förklaras i texten. Termerna är fördelade över 20 avsnitt från ursprungsmaterial genom petroleumdestillat, smörjoljor och asfalt till specialprodukter och spillolja. Ett särskilt innehållsrikt avsnitt ägnas det terminologiskt ännu instabila området tillsatsmedel. Här har en viss variation i uttrycks sättet ibland tillåtits, nämligen när sådan inte bedömts vara förenad med några väsentliga olägenheter. I avvaktan på att språkbruket föder fram ett bättre alternativ godtas således TNC både termen rökdämpare och det mer förklarande uttrycket rökdämpande tillsatsmedel som motsvarighet på svenska till engelskans smoke suppressant.

Priset är 24 kronor (innefattande mervärdesskatt) och omfånget 75 sidor. Beställning kan ske genom bokhandeln eller Sveriges Standardiseringskommission.

Betning eller polering av en yta?

Med polering avses oftast bearbetning av ett material med en roterande skiva och ett slipmedel i avsikt att erhålla en glänsande eller jämn yta. Ibland kan emellertid polering utföras på kemisk eller elektrolytisk väg, alltså utan mekaniska hjälpmedel.

Polering kan i denna senare betydelse anses stå nära betning och TNC har ombetts formulera skillnaden mellan de båda begreppen på sådant sätt att sammanblandning inte skall riskeras. Det har påpekats att resultatet av operationerna i vissa sammanhang är så lika att avnämaren saknar anledning att hålla isär termerna. I andra fall kan skillnaden vara betydande. Detta är således ett område där terminologisk klarhet är av största vikt.

Det synes lämpligt att låta termernas definition avspegla den omfattning i vilken den åsyftade operationen påverkar ytan. Använda kemikalier, strömstyrkor e.d. anses inte ge tillräckligt underlag för en klar gränsdragning.

Det ligger därmed nära till hands att se polering som en ytbearbetning, en ändring av ytans geometri. Betning skulle då vara en ytbehandling, något som inte medför sådan ändring utan endast syftar till avlägsnande av främmande beläggningar på ytan.

betning E pickling F décapage m D Beizen n jfr TNC 40:21
kemisk eller elektrolytisk ytbehandling som syftar till uppluckring eller avlägsnande av glödska, anlöpningskikt, rost, ärg eller liknande beläggning
Anm. Betning sker oftast som en förberedelse till andra operationer.

polering E polishing F polissage m D Polieren n jfr TNC 16:14
mekanisk, kemisk eller elektrolytisk ytbearbetning som syftar till utjämnning av oregelbundenheter och därmed åstadkommande av glans eller annan önskad egenskap
Anm. Polering utförs oftast som en färdigställningsoperation.

Svensk motsvarighet till det engelska uttrycket chemical milling

I en annons införd i en stor morgontidning har man kunnat läsa följande om kraven på en teknisk säljare:

XXX photopolymer resist film användes vid framställning av tryckta kretsar och kemisk fräsning, varför kännedom om dessa områden samt galvano är en fördel.

Mycket finns att säga om användningen av tekniska termer i denna platsannons. Här skall uppmärksamheten koncentreras på uttrycket kemisk fräsning. En undersökning ger vid handen att det är engelskans chemical milling som på detta sätt funnit en svensk översättning. Man måste fråga sig om valet är gott eller om argument kan anföras för ett annat språkbruk.

Till att börja med skall det fastställas att milling verkligen betyder fräsning. Härmed avses då bearbetning genom avskiljande av spån med hjälp av verktyg, fräs, i princip format som en tandad rotationskropp (TNC 16:58).

Nu är det i praktiken inte fräsning utan stansning, särskilt konturstansning, som ersätts av det förfarande som avses med termen chemical milling. TNC har därför beslutat föreslå den svenska motsvarigheten konturetsning, om nämligen syftet med operationen är att konstruktivt utforma ett föremål ur tunn, endimensionellt bestämmd formvara eller att åstadkomma viktminskning hos ett sådant föremål.

Rapporter om andra ändamål med operationen, som motiverar ett annat ställningstagande i översättningsfrågan, mottas med tacksamhet av TNC.